

Q. D. R. V.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE EO,
QVOD CAUSÆ MORBO-
RUM ATQVE MORTIS NOBIS-
CUM NASCANTVR,

QVAM,
GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ
BENEVOLO CONSENSU

IN PERANTIQVA ERFURTENSIVM ACADEMIA,

SUB PRÆSIDIO

DN.D. JOHANNIS ANDREÆ
FISCHERI,

CONSILIARI ET ARCHIATRI ELECTORAL. MOGLINT. FACULT. MED. SENIO-
RIS, PATHOLOG. ET PRAX. PROF. PUBL. PRIMAR. NEC NON MED.
PROVINCIAL. DUCAL. ISENAC.

PATRONI, PROMOTORIS ATQVE HOSPITIS SUI COLENDISSIMI,

PRO GRADU

IN ARTE SALUTARI MEDICA SUMMO
LEGITIME ET RITE OBTINENDO MORE MAJORUM

PUBLICÆ DEFENSURUS PROPONET

AUTOR

MARTINUS LAURENT. FISCHER,

MARIÆB. BORUSS.

AD DIEM XIX. APRILIS, ANNI clō Iccc xx.

IN AUDITORIO MAJORI COLLEGII MAJORIS,

HORIS CONSUETIS.

ERFORDIÆ, Typis JOHANNIS HENRICI GROSCHII, Academiæ Typographi.

DISSERTATIO IN AGRICULTURAE MEDICINAM

DE EO

QUOD CAUSAE MORBORUM
RUM A TOVE MORFIS NOBIS
CUM NASGANTUR

GRATIOSAE FACULTATIS MEDICAE
BENEFICO CONSENSU

IN ACADEMIA CAROLINA ACADEMIA

SUB PRaesidio

DND. JOHANNIS ANDREAE

FISCHERII

COELENORUM TERTII PRaesidis
THEOLOGICI ET JURISCONSULTI
PROFESSORIS

PROFESSORIS

PRO PRaeside

IN ARTE SALUTARI MENTIS CASUMINO

LEGITIME TRITTO ORDINIS

UNIVERSITATIS

MARTINIS LAURINII FISCHERII

MARTINUS FISCHER

IN AUSTRIACAE COLLEGIUM

HONORIS

PRaesidis, the Johannes Henrichs

PROOEMIUM.

Um nascimur, jam jam mori quoque incipimus, durationis siquidem & existentiae nostrae initium, cum exitu seu fine, cursum vitae nostrae efficiunt, qui per horas, dies, menses & annos mensurari solet, quot jam horas nati existimus, tot spatium temporis sumus eretiti, quo termino vitae nostrae, id est, morti, propinquiores reddimur; quidquid etiam juxta tot innumeras Medicorum hypotheses Ars aliàs merito nobilissima dicta, ad hanc fragilitatem vitae humanae sublevandam conferre undiquaque conetur. Hæc, post absolutum studium meum Medicum Academicum, intimius mecum pensitans ac recolens, thema quoddam publico examine & disquisitione dignum, pro Inaugurali Dissertatione seligere haud dubitavi,

sc. quæ ORIGO, quis AUTOR & quænam CAUSA hujus perpetuo moriendi tractus adeo imbecillis vitæ nostræ fit? cum primis quando deprehendi, non supra nos, id est, à rebus cœlestibus, non infra nos, id est, terrestribus, uno verbo non extra nos tales causas existere ac provenire, nec frustra ingeniosè, laboriosè & artificiosè petendas & quærendas esse. Quid enim occultasse juvat id, quod nos in universum omnes in intima nostra substantia & essentia absconditum quidem, neutiquam tamen plane incognitum & incognoscibile deprehendimus & observamus quotidie, quippe ab intra tales Morborum atque Mortis Causas nobiscum connasci; id est, in ipso primo conceptionis momento, fragilia hæcce Principia ad nostram constitutionem jure hæreditario concurrunt: quod jam paucis, quantum limites Dissertationis Inauguralis permittunt, ulterius declarare liceat, non tam moraliter, quam potius physice atque medicè. Equidem potuissèm & ego, more alias fere ubique consveto, vel particulare aliquod Thema Physiologicum, Pathologicum, Anatomicum, Chirurgicum &c. vel etiam specialem aliquem Casum Practicum, per collectionem & recitationem diversarum hypothesium, ecclẽtice resolutum, speciminis loco proponere: Ast cum in ea firmus sim persuasione, solemnitali in exercitio, nec propriam particularem saltem, nec aliorum ex præjudicio autoritatis descriptam Artis cognitionem sufficere, sed potius in omnibus Medicinæ partibus æqualiter, in tali connexione exercitatum, hic, se quemlibet exhibere teneri, in quo ne-

xu circa grabatos ægrotantium easdem partes non speculative, sed cum utili effectu rationaliter applicare velit & valeat; hocce Thema occasionem huic scopo sufficienter præbens seligere, ac tali methodo idem pertractate, ut idea integræ & solidè fundatæ artis appareat, decrevi. Ubi id unicum à L. B. obnixè rogo, ne inique ferre velit, si nunc per-paucas aut nullas Autorum allegationes in hac dissertatione observaverit, non enim intendo id dicere atque scribere, quod ab aliis jam scriptum & dictum præexistit, sed meas cogitationes & meditationes quales quales, hac de materia, homini erudito, præsertim Medico, quam maxime necessaria cognitu, ingenuè cordato ex animo tradam, offeram, ipsiusque benigno judicio submittam, Divinum Numen simul implorans, ut & huic labori sua benedictione assistere velit, quo proximo, in hac mortalitate adhuc existenti, aliquam utilitatem suppeditare, seu terminum Naturæ, juxta Principia Corporis, semel connata, prudenter conservare & rationaliter adjuvare valeat.

§. I.

AD declarandam mentem meam & datam promissionem adimplendam, de Themate in præfatione præposito, nunc ulterius pertractando, cum pace L. B. paucos per quosdam sos, præfari liceat significationem membrorum in Themate contentorum, ex suis fontibus & partibus medicinæ desumptam, ut postmodum eo clarior evadat deductio & probatio hujus asserti, ex reliquis artis fun-

damensis, sic necessarium esse judico, ex Pathologicis, tam de causis, quam de morbis paulisper ea declarare, quæ ad Thematis hujus veritatem eruendam & corroborandam quo quo modo necessaria videbantur.

§. II.

De causis, morbis atque morte distinctius jam agendum, ita causas, dum assero nobiscum nasci, non omnes hic intelligi volo in Pathologicis occurrentes causarum species, sed saltem quas proprie autores INTERNAS aut etiam abditas vocare solent, quæ mox ab initio nostræ productionis ipsam substantiam corporis nostri constituunt, & juxta fundamenta antiquorum saniorumque recentiorum, sub nomine SPIRITUUM ac HUMORUM veniunt, quorum constitutio in omni humano individuo, à primo nativitatis momento, corrupta est, nascimur enim depravati, non integri, quemadmodum in subsequentiis pluribus demonstrandum.

§. III.

Quod autem non mox à primo initio vitæ, omnis homo adeo manifeste & sensibilibiter morbosus sit, non propter absentiam harum causarum internarum, sed propter deficientem actum, id fieri sciendum, siquidem accedentibus nunc causis, Autoribus dictis EXTERNIS, id est, rebus nominatis non-naturalibus, successive hæc vitia Spirituum atque Humorum delirescentia magis magisque adaugentur & tandem in actum deducuntur, ut sic, dum substantiam partium solidarum lædunt, morbos producant, ideo etiam duplici insigniri solent nomine hæc res non-naturales, ut respectu prioris considerationis, dicantur causæ procatacticæ seu primitivæ, respectu posterioris vero occasionales, ex quibus manifestè apparet, me non asserere, in universum nobis omnes connascenti causas, siquidem brevi ante nominatæ res non-naturales extra nos existunt, & pro diversâ consuetudine & vitæ genere, variis in locis diversimode adhiberi solent. Ast corrupti SPIRITUS atque HUMORES, quod nobiscum con-

nascan-

nascantur, nemo refragabitur, nisi qui inconsiderate negare vellet, hominem hodie possidere corpus corruptibile animale, mente tamen präditum.

§. VI.

Hæ causæ distinctè jam determinatæ, nobis connatæ, iterum non omnium morborum causæ existunt, quare jam secundo & morborum, de quibus mihi sermo est, sequentem distinctum suppeditabo conceptum, ut omnis frustranea dubitatio & contradictio evitetur, quippe primariam & potissimam morborum accidentalem differentiam ubique in praxi observandam, meo iudicio existimo, quæ morbos dissepit in INTERNOS & EXTERNOS, non solum ratione situs partium læsarum, cum & intime sitæ partes solidæ à morbis externis affici & occupari queant, & externus habitus corporis ab internis affectibus lædi possit, sed hoc potius sensu, hanc differentiam clariorem evadere autumo, si respectu causarum, illi dicantur non nisi externi morbi, qui immediate à causis externis fiunt, absque interventu spirituum atque humorum, & ex supposito illi dicendi sint vere interni, qui immediate à superius nominatis causis internis proveniunt, juxta hanc declaratam differentiam, solum, hoc præsentem in themate & dissertatione, sermo est, de morbis proprie & vere sic dictis INTERNIS, horum enim causæ semper sunt vitia HUMORUM atque SPIRITUUM nobiscum connata.

§. V.

Quotiescunque nunc substantia alicujus partis solidæ, quoad suæ integritatis requisita essentialia, id est, vel quoad suam temperiem, vel conformationem, vel positionem vel suam continuitatem, ab hisce vitiosis spiritibus atque humoribus immediate læditur, toties utique morbi fiunt, a causis substantiæ corporis nostri connatis, imo si talis læsio enormior fuerit, ita, ut non solum symptomata leviora, sed & summe urgentia subsequantur, id est, non solum functiones naturales, sed & potissimum vitales, ac animales magis universales

versales laedantur , puta , functionem cerebri atque principii nervorum , deinde cordis pulmonumve functiones ultimato depraventur aboleanturque , quid clarius , quam quod & ejusmodi mortis causæ internæ nobiscum connatæ sint , ubique siquidem deprehendes , mortem à symptomatibus urgentibus , hæc à morbis internis , hos autem à causis internis , id est , vitii humorum atque spirituum sensibilibiter produci , quæ principia hoc modo violenter à se invicem sejuncta , mortem corporis , mente simul secedente , mortem hominis introducunt.

§. VI.

Hæc breviter Pathologice præmissa sunt , ad terminos in themate contentos , juxta mentem meam satis declarandos : Ast ut & hæc Pathologica clariora evadant , fortassis nemine contradicente , jure meritoque ad Physiologiam & Physicam provocaturus , ulteriorem tractationem assumam , nemo enim præternaturalem statum corporis humani rationaliter & fundamentaliter eruere , considerare , multo minus ad therapiam rationalem revocare utiliter poterit , nisi in antecessum conditionem & statum corporis humani secundum naturam exacte præcognitum habeat , ut videat quo modo & quousque à recto declinet natura , in ordinem per therapiam iterum reducenda . Hæc consideratio porro Physiologica corporis humani , ex physicis potissimum suos nanciscitur natales , ideo , quia & corpus humanum est corpus naturale , cum reliquis ex iisdem principiis ortum trahens .

§. VII.

Igitur quamdiu hac de re melior & certior non demonstratur , huic tamdiu assentio & inhæreo sententiæ & hypothesei , quæ per rationem & sensationem , quidquid asserit , monstrat , imo si & sublimius probandi principium desideras , etiam per revelationem idem comprobat , præsertim in questionibus & phænomenis rationem & sensationem superantibus , quemadmodum doctrina de principiis corporum naturalium & humani est , cujus hypotheos brevem , sufficientem

entem tamen , & quantum hæcenus eandem percepi , conceptum & connexionem jam præmittam , ut exinde postmodum ejusdem utilitas & in elaboratione hujus præsentis thematicæ & per integram denique Medicinam Theoreticam & Practicam appareat , qualis Medico necessaria sit consideratio corporis humani Physica, Physiologica & Pathologica, potissimum si ad causas morborum pervenerit Theoretice & Practice , in quarum legitima cognitione & connexionione , certo certius , totum fundamentum rationalis praxeos situm esse, si fatebuntur mecum , qui per longe plures annos, actu id experti sunt . quod mihi hæcenus saltem delibare adhuc licuit , nisi quis , more multorum pure empiricæ , à nomine morborum , ad nomina remediorum , fortunatam suam praxin exercere velit , majori jure autem ille mihi dicitur felix, qui potuit morborum noscere causas.

§. III.

Ad hæcenas causarum cognitionis & connexionis demonstrationem , hoc modo nunc progredior : Corpus humanum (seposita tam diu mente) primam suam originem ex iisdem principiis sortitum est , quæ ipsa primitus , & ex quibus ab initio , hujus universi adspectabilis singula corporum genera divina omnipotentia producta erant . Quippe terra erat substantia cœlesti seu ætherea intime repleta & firmiter eidem conjuncta , prioris essentialis formalitas , in tot distinctissimis partibus constitutivis simplicissimis consistebat , quot distinctissimæ & à se invicem discrepantes proprietates sensibiles in eadem terra tunc deprehendebantur & adhuc hodie reperiuntur, ita enim aliæ sunt magis humidæ, aliæ magis siccæ & porosæ, aliæ magis firmæ & solidæ, aliæ magis lapidæ & aliæ magis coloratæ ac facile inflammabiles ; quarum primæ sub nomine Aquæ, posteriores quatuor vero, sub nomine Terræ, iterum collectivè sumptæ, quod veniant, Creationis historia evincit, si jam hisce partibus Terræ constitutivis illa applicamus nomina, quibus per omnia secula, in hunc usque diem plurimi utuntur Physici atque Medici, quod apparet ex Medicamentorum denominatione, utpote asserendo, primam superius

perius nominatarum partium terræ speciem, esse magis a-
quosam, secundam magis terream, tertiam magis lapidosam,
quartam magis salinam, quintam magis sulphuream, easdem
partes simul, purissimas & simplicissimas quidem, sed inter
se æqualiter sub forma massæ humidioris mixtas, a primo ini-
tío creationis existentes, Principi Passivi nomine determi-
nare ideo liceat, quia eadem massâ, omnibus atque singulis
Corporibus Naturalibus, materiam atque quantitatem molis
concescit, accedente ubique altero jam Principio, superius sub
nomine substantiæ cœlestis, seu æthereæ declarato,

§. IX.

Quod respectu prioris, Principium Activum appellita-
re concessum sit, ob suas proprietates essentielles & univer-
salem effectum, tam in prima productione Corporum Na-
turalium, quàm in continuanda conservatione, illa, confi-
stunt in summa simplicitate, subtilitate & mobilitate, quod
ex hujus Principii modo operandi, in quavis corpora natu-
ralia, & in nostram sensationem satis manifeste constat, in
quanta excellentia hæc virtutes atque proprietates adeo effica-
citer sese exerunt, ut etiam omnia atque singula corpora pe-
netrent atque repleant; hinc quoque effectus hujus Princi-
pii Activi, denominationis efficaciam comprobat, dum exi-
stente adhuc massâ saltem horum duorum Principiorum, ab
activa omnipresente voluntate divina, hoc Principium
Activum commotum & in suo motu intestino specialiter
determinatum, portionem quandam Principii Passivi, juxta
hanc ideam à DEO concessam, pariter commoverit & ad-
certam configurationem externam similem perduxerit; quæ
Corpora Naturalia tunc in creatione mediante hocce Princi-
pio producta, in hunc usque diem adhuc dum indefinenter
ab eodem conservantur, quod testatur temporum immuta-
tio, Vegetabilium & Animalium renovatio & multiplicatio
certis temporibus alligata, fonte nimirum hujus Principii A-
ctivi, hodierno quippe Sole, aut ad nos magis accedente,
aut à nostro climate magis recedente,

§. X.

Hæc nunc ad hominem, quoad corpus, ut utiliter applicentur, idem ex iisdem Principiis ultimato sub finem Creationis productum esse, testante Mose, certi reddimur, ita tamen, ut partes constitutivæ Principii superius nominati Passivi, inter se adeo proportionaliter, intime & perfectè mixtæ & combinatæ extiterint, Principio Activo in antecedentibus dicto, ad objecta materialia distincte cognoscenda, & sic sentiente simul præditæ, ut tale corpus ex hac sua concreata perfectione & Principiorum mixtione immortale, id est, à materialibus incorruptibile evaderet, mente sana aliunde ab omnipotente CREATORE producta, simulque superaddita, homo tandem integer efficeretur, in æternum absque ulla alteratione & horum Principiorum separatione, ex intentione Creatoris permanens, absque Causis Morbificis, Morbis atque symptomatibus, & sic Medicina hoc tempore locum plane nullum habebat; postquam autem hæc Principia hominem constituentia, videlicet Principium Passivum, Principium Activum sentiens atque ipsa Mens, per Causas ideales magis, quam materiales, in sua perfectione turbari cœperunt, etiam depravatio totius hominis, in specie quoad corpus introducta est, unde pariter simul Causæ Morborum internæ immediate ortum traxere, id est, morbosum & mortale, hæc Principia turbata, Corpus Humanum reddidere, (corruptionem enim mentis moralem, ut Medicus non attingam) quod jam pluribus demonstrandum, & ulterius probandum mihi incumbit.

§. XI.

Per visum atque auditum, Principium Activum Sentiens diversimode & à variis Causis Occasionalibus, in suo motu intestino, antea tranquillo & perfectè regulari, ad irregularem abreptum, id est, idealiter turbatum, necessario, ipsos Humores intime replens, non solum in motu, sed potissimum in sua perfectissima miscela, quo ad partes antea dictas constitutivas, Principii Passivi diversimode exagitare atque turbare inchoavit; ita diversa vitia hujus Principii Activi Sentiens atque

humorum, tanquam prima fundamenta morbositatis & mortalitatis vitæ nostræ suborta, & à primis parentibus ad suos immediatos successores propagata sunt, qui postmodum successively in hunc usque diem, hanc depravationem horum Principiorum, seu exacerbationem & accumulationem harum Causarum internarum, per tot secula magis magisque adauctam reddiderunt, per indeterminabiles species Causarum Occasionalium, tam materialium, quam idealium, unde non mirum, quod, diutius durante genere humano, idem magis corruptibile & magis debilius de die in diem reddatur, quia potissima pars ætatis nostræ, per continuos errores circa ejusmodi Causas Occasionales, non levi cum damno ruit, antequam senio irruente, nimis sero, ex post facto, quod dolendum! observemus, quæ nobis proficua, vel nociva hæctenus fuere.

§. XII.

Hinc est, quod in aliorum humoribus, mihi sub nomine Principii Passivi venientibus, nunc magis partes salinæ diversi generis, in aliis partes sulphuræ, in aliis aquosæ, in aliis terræ ac lapidosæ inter se diversimode prædominantes irregulariterque mixtæ, à primo nativitatis momento existant & insensibiliter delitescentem & absconditam diversam Causam internam connatam constituent. Hæque comparatum est cum Principio Activo Sentiente, quod in omnibus hominum corporibus ratione originalis quidem essentiæ idem est, aff ratione depravatarum proprietatum essentialium admodum differt, dum in aliis à prima conceptionis hora, quoad motum intestinum & progressivum magis acceleratum, in aliis magis retardatum, & in aliis magis turbatum, seu inæquale, cum semine parentum communicatum, existit, & quidem cum peculiari semper aliqua idea, vel grata, vel ingrata, respectu horum, vel illorum objectorum, quare & hoc Principium Activum Sentiens, ita vitiosum & corruptum nobis à parentibus, per generationem traditum, alteram absconditam Causam internam morbosam connatam, in nobis præstat. Quamvis igitur hæc vitia Principii Activi & Passivi connata, in actum non

non excitantur, sed pro sua vitiosa constitutione, substantiam partium solidarum corporis nostri eatenus nutriunt, quatenus functiones, seu usus partium harum solidarum integri nobis apparent, tamdiu sanos nos appellare haecenus fere receptum est, id est, secundum naturam, integram esse nostram sanitatem, ab vero integritas & integritatis terminus, post lapsum & depravationem naturæ nostræ amplius usum & locum mereatur, id saltem incidenter commemorare aliisque dijudicandum hac vice relinquere volui, potius sollicitus, de ulteriori nexu Causarum Morbos & Mortem producentium.

§. XIII.

Utpote, illæ causæ superius sufficienter demonstratæ nobiscum connatæ, tunc primum morbos & quidem internos, imo ordinarie mortem ipsam præmaturè introducunt, quando per perversum modum vivendi excitantur & in actum deducuntur, modo superius §o. tertio declarato, neutiquam enim extra nostrum corpus, morbi quidam fabricantur nobisque desuper cœlitus immituntur, qui per modum qualitatis infusæ, nostra subingrederentur corpora, etsi etiam gravissimæ, periculosissimæ & acutissimæ, quemadmodum pestis, fuerint, alias utique omnes tali in loco existentes, ab hac labe infici & corripri deberent, cui tamen contradicit ubique locorum contingens experientia, dum semper quidam superstites & ab hoc sic dicto contagio immunes, sani ordinarie remanere solent homines. Siquidem quibusdam, causæ internæ pestis & mortis pestilentialis jam connatæ videntur, quæ à causis occasionalibus ad pestem producendam necessariis, facile in actum deducuntur, & sic hominem infectum reddunt, id est, peculiariâ quâdam connata, & per hæcenus continuatum perversum regimen sex rerum non naturalium seu vitæ, adaucta & accumulata vitia Principii Passivi & Activi, in ejusmodi corporibus præexistunt, quales causæ connatæ internæ

ex opposito in aliis desiderantur , quare eorundem corpora, ab hisce causis occasionalibus haud quaquam affici & lædi possunt. Ex hæcenus dictis , confido sufficienter me declaratum reddidisse , à priori , per causas Physicas , Physiologicas atque Pathologicas , hominibus causas morborum & mortis quasdam semper connasci ; superest , ut & a posteriori per specialiora quædam morborum phænomena & therapiam , idem practicè comprobetur , ut appareat rationalis connexio hujus præmissæ theoriæ , cum prudenti & rationali praxi. Intereà nonnisi in sensu medico stricto & ex dictamine Pathologiæ rationalis modo dicta intellecta volo : Quandoquidem de eo, quod *τὸ ἐνός* alias vocatur, hic agere propositi mei non est,

§. XIV.

Ad rem , putasne DEUM specialissime sic homines nondum natos , jamjam ad certa morborum genera & species, ita absolute determinasse , ut unus per plures menses & annos, per intervalla calculo & podagra excrucietur , alter torqueatur passione colica iliacaque , tertius ab ulceribus fœtidis & lue gallica deturpetur , alii iterum magis morbis chronicis & alii morbis magis acutis vires & vitam atterere & amittere debeant ; absit , aliter rem se habere , sequentibus phænomenis morbosis , juxta fundamenta artis resolutis , ad sensum & rationem demonstrabo , plane naturaliter hæcce ordinarie fieri debere , cum in ea constanter perseverem persuasione , me , ut futurum Medicum Practicum , non contra supernaturales , sed præternaturales & naturales res , naturalibus per artem adaptatis remediis , naturaliter & rationaliter fore acturum , quapropter pace tua , Lector benevole , sequentes morbos naturaliter & rationaliter solutos , tibi probationis loco offerre liceat. Equidem non fingam casus quosdam , cum circumstantiis nunquam existentibus , sed simpliciter morbi conceptum omnibus autoribus consuetum ponam & exinde resolutionem deducam , ad thematis præsentis ulteriorem confirmationem & ejusdem utilitatis declarationem.

§. XV.

Frigore per totum habitum externum corporis diffuso, ad dimi-

dimidiam horam , quo finito , calore per aliquot horas durante , correptum deprehendimus , aliquali simul conjuncto dolore capitis , siti & leviori inquietudine , quæ tamen omnia intra sex horas plenarie evanescent , ita ut omnes functiones integræ iterum adsint , juxta vulgi & Præticorum jam unanimem confessionem , descripta symptomata , sub nomine febris venire solent , & quidem intermittens , si porrò paroxismi recidiva , tertia die iisdem horis , aut quarta die incidat , specialissime FEBRIS TERTIANA aut QUARTANA appellatur : jam quaritur , cur unus alterve quotiescunque febrî intermittenti , non nisi tertiana afficiatur , tertius quartusve circa certa anni tempora , solum febrî intermittenti quartana excrucietur , imo ut propinquius accedam ad veritatis fundamentum , duo uno eodemque temporis momento , uno eodemque modo , circa unam eandemque causam occasionalem , seu rem nonnaturalem enormius peccant , quorum tamen unus corripitur graviori tertiana , & alter molestiori quartana ; quæ jam ratio hujus plane diversissimi effectus & affectus , seu stylo autorum , merbi? necessario intra corpus horum febricitantium , non extra idem , eadem quarrenda , cum externa , modo superius demonstrato , omnia æqualia & eadem sint , ergo hæc inæqualitas & differentia quædam intrinseca esse debet , quæ meo arbitrio , in ipsa diversitate Principii Activi sentientis & Principii Passivi , hujus utriusque individui corporis , id est , in diversis vitis spirituum atque humorum consistit , quæ diversimode in actum excitantur , ab una eademque causa occasionali , ac juxta mentem autorum , per temperamentum seu præexistentem dispositionem naturalem , non incongrue explicari solet , ut hinc vere asserere ac demonstrare queam , causas hæc internas diversæ præexistentis dispositionis , temperamenti & diversissimæ speciei hujus febris , cuicumque individuo febricitanti conatas esse.

§. XVI.

Pari modo etiam de febribus acutis , ardentibus atque malignis judicandum , quod non omnia subiecta humana ab hisce

hiscæ, vel non æqualiter, vel plane non invadantur, quot enim non existunt satis adulti atque senes, qui quidem hos aliosve aliquando sustinere morbos chronicos, aut acutorum nunquam candidati fuere, & sic vice versa, tales innotescunt homines, qui levisima etiam data causa occasionali, mox a cutis morbis ac symptomatibus urgentissimis corripiuntur, ab omni chronico affectu per integram vitam hætenus liberi existentes; quid magis exinde comprobatum reddi potest, quam quod ex hiscæ diversis morborum generibus, necessario distinctæ quoque causæ, in ipsa substantia corporis delitescentes præsupponendæ sint, quæ magis ad hanc, vel ad illam speciem morborum aptæ sunt producendam. Quod autem tales causæ etiam connatæ sint, hinc confirmatur, dum & inter infantes, talis distinctus modus & differentia ægrotandi quotidie observatur, non omnes unius ejusdemque generis morbis decumbere nec succumbere, ut ita libenter concedam, in adultis per irregulare vitæ genus, hæcæ principia sui corporis corrupta, de die in diem semper magis atque magis depravari, unde causæ tales morborum ab initio connatæ, per acquisitam hancæ depravationem tamen non immutentur, sed saltem quoad gradum adaugeantur, nam, quod hic vel ille hominum, ad hoc speciale genus vitæ perversum inclinât, ac in specie, hæc vel illa esculenta & potulenta avidius appetat, quæ postmodum talem depravationem introducunt, utique non aliunde deducendum, quam ex ipsis principiis corporis, seu causis sanitatis & conservationis, mediandis quibus, organa animata & viventia, inter reliquas functiones, etiam appetitum & desiderium peculiare aliquod producunt, & sic jam hæc causæ morborum internæ successive per diætam adauctæ, tamen ab initio connatæ fuerunt. Ne vero quis, hæc omnia elegantis speculationis saltem speciem præferre, nimis festinanter judicet, utilitatem in ipsa applicatione & curatione, talem demonstraturus, juxta hancæ theoriam, nunc paratus sum, qualis & famæ & conscientiæ Medici, & saluti infirmi, non levius solatium & commodum suppeditare potis erit, quam aliorum particularis observatio.

Nonne verum est, ex audito nomine febris intermittē-
tis, mox potentissima specifica antifebrilia longo ordine in
usum trahuntur, pro diversa tamen cujuscunque practicantis
peculiari observatione, unus Herb. Absynth. Scolopendr.
Lign. Colubrin. alter Card. bened. Centaur. min. sem. sinap.
tertius Rad. Chin. Chin. Cichor. Gentian. quartus Orum.
Fuligin. ΘXcum, Num Oli philosoph. & plura alia saepe
in satis tœdiosum opprobrium artis & artificis exhibent & ad-
hibent, quæ juxta alphabeticum ordinem in Practicorum scriptis,
magis commode legi possunt; hic saltem quæro, cur antife-
brilia sint, & non sint antifebrilia, & ubi unum aliquoties
effectum expectatum præstiterit, tandem in quinto aut sexto
subjecto idem amplius non valet, & aliud remedium, in aliis
subjectis, bis terve frustra adhibitum, nunc in præsentis sub-
jecto egregium & efficacissimum iterum evadit antifebrile?
cujus fallaciz & incertitudinis hancce rationem genuinam ef-
se, meo judicio, cum pace aliorum, existimo, dum ex semel
introduceto præjudicio, febris pro morbo venditur, ex cujus
nomine Indicatio sic dicta curatoria nominalis desumitur, de
reliquo non attendendo ad causas, præsertim internas abscon-
ditas connatas, seu peculiarem corporis, quoad sua principia &
elementa, constitutionem, unde tamen quemadmodum om-
nium, sic etiam in præsentis febrium rationalis medela peti
potest ac debet, quod juxta theoriam ante præmissam, hunc
in modum brevissime declarare concessum sit,

§. XIII.

Quippe febrē quamcunque in sensu vulgari sentiam
non esse morbum, sed saltem symptoma morbi alicujus pri-
mario præcedentis, ad hanc assertionem comprobandam pro-
voco ad illas febres & à practicis ipsis nominatas symptoma-
ticas, quarum morbi primarii magis manifesti & sensibiles sunt,
ita ingruente podagra, tumultuante calculo, pungente pleu-
ritide, imo inchoante omni inflammatione graviore, paro-
xyismus febrilis simul sese ordinarie sistit, qualis febris ne-
mine contradicente, symptoma nominatur, & ut symptoma
in

in curatione non usque adeo attenditur, quia primarii superioris nominati affectus satis innotescunt & indicationem curatorem suppeditant, juxta vulgarem praxin sufficientem, quis enim in calculo, podagra, pleuritide, erysipelate &c. remedia antifebrilia solum adhibere vellet, certe perverse talem curasse quilibet judicaret, etiamsi febris adfit: Adhuc clarius assertum meum confirmabit vulnus, fractura gravior, luxatio &c. quibus plerumque febris conjuncta existit, ut symptoma ac ideo specialiter febris vulneraria dicta, a vulnere, fractura luxationeque dependens, & cum iisdem affectibus legitime sanatis, per se quoque cessans, absque omnibus specificis antifebrilibus, aut afferere deberes, repositionem membri luxati esse remedium antifebrile, pariter vulneris sanationem & consolidationem, & ossis fracti repositionem & reunionem quod tamen contra rationem foret.

§. XIX.

Ex quibus sequentem conclusionem elicio, si in calculo primario affectis renibus, in podagra primario affectis articulis pedum, in pleuritide primario & particulariter affecta pleura, in vulnere, fractura luxatione &c. primario affecto brachio, crure pedeve, si inquam ex hisce partibus primario laesis, febris introducta, non morbi sed symptomatis mereatur nomen, cur non etiam de reliquis partibus solidis, praesertim internis idem asserendum, ita ut & inflammatio & vulnus & dolor ventriculi, intestinorum, lienis, vesicae tria, diaphragmatis, pulmonum, cordis &c. &c. pari modo febrem producere possint, ut symptoma, imo quid impedit quo minus afferam, in omnibus jam febribus, alium affectum ut morbum primarium praecedere, id est, alicujus partis solidae magis absconditae substantiam primario laesam existere, etsi haec morbus primarius non semper in agro vivente conspicuus evadat, ac ideo medicum fallat, quia alium verum morbum, nec videt nec tangit. Cujusmodi morbi primarii, in febribus potissimum acutis malignisque imo per quam saepe in febribus intermittentibus pars affecta durante curatione abscondita, post extinctum agrum per dissectionem cadaveris, tandem conspi-

spicua evadit, dum non sine peculiari admiratione hanc vel illam partem internam inflammatam, induratam, sphacelatam ac diversimode corruptam, Practicus hæcenus incertus, deprehendit, & sic à posteriori, febrem antea pro morbo habitam & curatam, in solatium futurorum febricitantium,oculariter pro symptomate agnoscit & declarat, suamque curationis fidelem intentionem deceptam & spe & promissione ægroti data, frustratam satis legitime excusat, ja wer hat es gedencfen sollen, oder wer hat das wissen können? addo, quare nunc vomitoria, nunc purgantia, nunc sudorifera, nunc dolorem inflammationemque sedantia, nunc amara, nunc salia, nunc acida, nunc lapidosa, nunc volatilia, nunc fixa, nunc spirituosa atque innumera alia, diverso tempore, existunt antifebrilia? rationem determinat, non solum diversa pars affecta à primario morbo, in quam hujus vel illius generis medicamenta magis aptè operantur, sed etiam ipsa potissimum diversitas causarum internarum, ex temperamenti conati constitutione resultantium, horum sibi plane contrariorum medicamentorum æqualem & eundem effectum declarat, quod antifebrilia ab effectu quidem dici mereantur.

§. XX.

Modus autem, tot diversissima remedia antifebrilia rationaliter adhibendi & nexus eorundem operandi, sic se habet. Principia seu elementa corporis, cuicumque individuo humano connata, depravata præexistunt, vel ratione suæ quantitatis, vel suæ qualitatis, quæ depravata constitutio, si enormior reddita fuerit, ab aliquo errore commisso, circa hanc vel illam rem nonnaturalem, ita ut in hac vel illa partis solidæ substantia læsionem introducat, morbum habes, ex qua substantia læsa diutius durante, etiam motus Principii Activi sentientis & Passivi, id est, spirituum atque humorum irregularis sese diffundit ad cerebrum atque cor, & exinde universaliter æque irregularis magis per totum corpus, unde ex frigore & calore per habitum externum corporis sese exerente, & pulsu irregulari febris cognoscitur, delitescente morbo primario, quæ horum principiorum qualitas & quantitas di-

verifimode vitata etiam variam atque variam sui emendationem postulat. Si jam ergo quis febricitanti tale exhibet remedium, morbum primarium quamvis ignorans, quod directe & accurate, illa vitia principiorum, quæ causæ morbi primarii existunt, legitime emendat, utique manifeste antifebrile evadit, empirice.

§. XXI.

Quod per specialem subsumptionem nunc magis illustrandum, verbi gratia: Occurrit subiectum temperamenti magis accelerati, id est, cujus Principium Activum sentiens à prima nativitate, in motu magis accelerato intestino & progressivo perpetuo existit & in cerebri, & in reliquarum partium solidarum substantia, qualem motum acceleratum adjuvat & conservat ipsum Principium Passivum, respectu diversarum suarum partium constitutarum, inter quas ab initio hujus speciminis enumeratas, nonnisi salinæ diversi generis atque sulphuræ potissimum attendendæ sunt, in quantum respectu reliquarum excedunt & prædominantur; quod assertum exinde comprobatur, dum in tali subiecto omnes & singulæ functiones, etiam secundum naturam contingentes ratione aliorum subiectorum magis acceleratæ observentur: hæc vitiosa qualitas Principii Activi sentiens, & quantitas & qualitas simul Principii Passivi vitata, delitescunt absque ullo effectu præternaturali, tamdiu, donec res quædam non-naturalis seu causa occasionalis accedat, quæ vel materialiter vel idealiter, hæc delitescencia vitia, seu causas internas connatas vehementius exagitat & in actum deducit, & quidem materialiter, quæ salia & partes æreas adaugendo, commovet, idealiter autem, quæ facile ingratis & adversam sensationem Principio activo sentiendi imprimit, si nunc ex hisce commotis causis internis speciali aliqua in parte vel externa vel interna exurgat læsio, ut morbus primarius, febrem modo superius indigitato, ut symptoma producat.

§. XXII.

Quæstio jam est, quænam remedia, non empirice sed rationaliter adhibenda, non immediate contra febrem sed morbi

bi

bi primarii contra causas, facile quilibet colligere poterit, non antifebrilibus ut china de china, carduo benedicto, centaur. min. aut aliis amaris, odoratis, volatilibus, spirituosis &c. frustra tale subjectum vexandum esse, non levi cum damno, sed indicantibus ex causis, manifeste talem fluere indicationem seu conclusionem, ergo partes salino sulphureæ, pro sua diversa vitiosa conditione agentes & abundantes, temperanda & imminuenda; porro motus Principii Activi sentientis acceleratus nimium (nempe si symptomata urgentiora adfuerint) moderate & proportionaliter compescendus, hisce enim emendatis causis internis omni procul dubio cessabit & affectus primarius seu morbus & symptoma seu febris absque ullis specificis atque appropriatis.

§. XXIII.

De Indicatis, hunc effectum præstituris, adeo sollicitum & anxie laboriosum, non oportet esse Medicum, si modo classes Materiæ Medicæ rite constituta fuerint, ita, ut tituli harum classium, respondeant Indicantibus seu Causis internis, & substantiæ remedium, essentiæ Causarum internarum, nam pulvere quodam nunc magis lapidoso, nunc magis terreo, nunc magis gelatinoso & glutinoso &c. aliquoties adhibito, pro necessitate rei, simul cum fluidis diluentibus, ac altera vel tertia die superassumpto mitiori Laxante, quibus bis terve die intercalari repetitis, egregium specimen Curationis Antifebrilis, quis præstabit, licet talia remedia inter antifebrilia, alias non enumerentur, præsertim si hæc Causæ internæ connata, seu vitia Humororum atque Spirituum, in primis viis primario in actum concitata fuerint, si enim fortassis in viscere aliquo magis remoto ab hisce primis viis, eadem Causæ internæ primario exagitata fuerint, quocunque modo, verbi gratia, per nimium motum corporis, per admissionem frigidioris vel aeris vel potus, post insigniorem incalcescentiam præcedaneam, Laxante, non adeo singulare levamen præstabitur ægro, licet Indicatio permaneat eadem, quippe vitium Humororum abundans imminuendum.

§. XXIV.

Quia via minus ad imminutionem apta, per intestina nimis remota, & per consequens incongrua erit, quare magis commoda excernendi & imminuendi via est, habitus corporis, per fluida mitiora Diaphoretica ad sudorem dispositus, & leniori, proportionaliter addito remedio, motum spirituum acceleratum compefciente, praesertim si urgentiora quoque adfuerint symptomata: & hoc modo ex Causarum internarum connatarum legitima cognitione & respectu eandem remedium convenienti applicatione, & jam reliquarum Februm omnium specierum explicationem & Curationem demonstrare & adornare possem, si praesentis instituti ratio, id permetteret; proinde breviter saltem, uno alterove, aliorum affectuum, assumpto exemplo, idem adhuc ulterius comprobaturus sum, ad Thematibus corroboracionem.

§. XXV.

Cum magis sensibilia faciliorem reddant probationem, juxta Auctorem sententiam, externum quendam affectum assumere liceat, quippe Erysipelas dictum, quo iterum non omnes homines corripuntur, sed certa saltem subjecta, necessario quandam dispositionem praesistentem in corpore foventia, ad talem affectum praeternaturalem producendum habilem, id est Causae internae Erysipelas efficientes, jam a prima nativitate coexistunt cum ipso subjecto, ac in peculiaribus pariter vitis Principii Activi Sentientis & Principii Passivi consistunt, quae a Causa Occasionali in actum excitata, substantiam hujus, vel illius partis solidae laedunt, ut intumescat cum rubore, dolore ac calore exquisitissimo & vix tolerabili, febrili actu anxietatibusque cordis stipato, qualis Tumor ordinariè ad morbos externos referri, ac ideo Chirurgorum directioni & curationi de facto tradi solet, an vero de jure sequentes rationes me dubium reddunt, cum a priori manifestum sit, huncce affectum non immediate a causis externis fieri, sed potius ab internis ordinariis, deinde per sola externa, (si nimirum in tantum exquisitius tale erysipelas fuerit,) nunquam curari debite & convenienter, sed potissimum

mum curationis fundamentum consistere in interiorum reme-
 diorum rationali exhibitione, quod ulterius à posteriori cum
 damno irrefarcibili multorum, ex quotidiana corroboratur ob-
 servatione, quales membrorum enormes deturpationes saepe
 introducuntur & remaneant, à sola manuali externa remedio-
 rum applicatione chirurgorum, imò quis negare vellet, & in
 ventriculo, intestinis, utero & renibus &c. erysipelas contingere
 posse, cum & inflammationes & causae inflammationum
 in iisdem quotidie reperiantur partibus, quale erysipelas con-
 tradictorie diceretur morbus externus, proinde absit, ministris
 medicorum, tales & similes morborum interiorum curatio-
 nes velle concedere, absque ingenti præjudicio artis,

§. XXVI.

Ergo cum saltem sint peculiaris subiecta, huic affectui
 obnoxia, ac peculiare quoque nonnisi occurrant causae occa-
 sionales, in hisce & non in aliis subiectis, talem inflamma-
 tionem producentes, hoc peculiare jam demonstrandum, quod
 in ejusmodi hominibus hæditarium quid sit, & quo modo
 causas hætenus connatas dictas constituat, ex natura autem
 & proprietatibus essentialibus ac modo agendi causarum oc-
 casionalium, facile declarari poterit constitutio & conditio
 harum causarum interiorum connatarum, utpote ordinariè
 pathemata animi vehementiora, ex improvise contingentia,
 illæ sunt res nonnaturales, quæ intra breve temporis spatium
 talem tumorem cum inflammatione satis derepente introdu-
 cunt, videlicet ira atque terror, quæ causae occasionales idea-
 liter in sensus externos & per hos in internos ac consequen-
 ter in cerebri incolas violenter operantur, eorundem motum
 turbantes vel retardando, vel etiam accelerando intra cere-
 brum, ex quo per principia nervorum ad omnes & singulas
 corporis partes, idem motus depravatus & turbatus propaga-
 tur, unde in substantia partium, humores circulantes in suo
 pariter motu alterantur & turbantur, ut hinc inde subsistant
 in refluxu suo, tumoremque superius descriptum immediate
 producant; ex hisce duo eliciuntur consecutaria, I.) Inflam-
 mationem talem erysipelaceam duplici fieri debere modo, ali-
 ter

ter per terrorem, & aliter per iram. II.) Hanc itam & terrorem, talia vitia humorum atque spirituum, tum primum non efficere, atque intra corpus introducere, sed eadem jam in eodem præexistere, cum inclinationes & pathemata animi talia à naturali constitutione dependeant, ut hic magis ad iracundiam à natura, alter vero ad terrorem perpetuò impellatur, quæ constitutio in hisce causis internis connatis consistit.

§. XXVII.

Ne etiam utilitas in Praxi, hujus Causarum distinctæ cognitionis, adeo levis alicui videatur, ex eadem demonstraturus sum, longè majori cum securitate à Medico, quam à Chirurgo tractari posse ac debere Erysipelas, cum posterior non nisi nudam externam cognitionem rei habeat, & sic superficialiorem saltem medelam adhibet; Medicus verò, hanc internarum Causarum conditionem modumque ab intra laedendi substantiam partis diversum pensans, tot diversa existentia remedia & externa & interna, contra erysipelas per experientiam singulatim quidem comprobata, magis rationaliter & utiliter adhiberi novit, dum in graviori & periculosiori præsertim casu, externis parum aut nihil præstari posse, sed potius internis rem expediendam esse, a priori judicat, si ex causa occasionali cognoverit, tali subjecto, Principium Activum sentiens tale connatum esse, quod in motu suo accelerato & fluctuante, facile ab objectis externis, etiam levioribus alterari & turbari potest, deinde tale Principium Passivum per hæreditatem obtinuisse, in quo & partes sulphureæ & salinæ diversi generis magis minusve, pro vehementia symptomatum urgentium, prædominantur.

§. XXVIII.

Ubi jam per terrorem, subito & ex improvise tale Principium Activum Sentiens, in organo sensoris animatis momentaneè obstupescit, id est, in suo motu intestino sistitur & retardatur, magis minusve, pro conditione objecti terrenis, exinde talis motus irregularis, quo vehementior, eo citius & magis momentaneè, communicatur ipso Principio Activo Sentienti, sive in nervis opticis, sive acusticis, sive alibi

existenti, & hoc ulterius propagat talem motum retardatum & diffundit per substantiam Cerebri & Spirituum inhaerentium, quorum motu intestino haesitante & interrupto, sive retardato, necessario influus, seu progressivus, ex substantia Cerebri, per principia Nervorum, ad partes corporis, idem & eodem modo retardatus evadit, unde fibræ nervæ, substantiam partium subingredientes, suoque nisu & renisu, motum sanguinis regredientis insigniter promoventes, relaxatæ & flaccidæ redditæ, sanguinem præternaturaliter in parte colligi sinunt, qui sic particulariter abundans, non solum ratione *Quantitatis*, tumorem rubicundum producit, sed etiam ratione *Qualitatis* vitiosæ diversæ, varii generis symptomata, nunc magis, nunc minus urgentia efficit, ut calorem, dolorem magis minusve ardentem.

§. XXIX.

Alia longe ratio est, si tale Erysipelas, ab ira & incandescencia vehementiori introducatur, hoc modo enim plane in contrarium, Principium Activum Sentiens, in organis sensorii commovetur excessive & vehementius, ut in tota substantia ab initio organi, Principii hujus Activi motus summè acceleratus introducatur, ac eodem modo, uti in superiori phenomenon ad partes corporis propagetur, unde hæ fibræ fibrarum simplicissimæ nervæ, per substantiam partium dispersæ, a copiosiore & tumultuosiore spirituum animalium, sub nomine succi nervei affluxu magis in latitudinem extendantur & in longitudine abbrevientur, quo ipso exitus sanguini regredienti præcluditur, ac successive pro vehementia hujus motus spirituum accelerati, nunc citius nunc tardius colligitur, particulariter abundans, & partem intumescere facit, cum longe gravioribus symptomatibus, quam in superiori casu: ex qua distincta causarum internarum earundemque modi operandi consideratione, levi negotio illa conciliari inter se poterunt, quæ apud practicos sibi invicem contraria, per particularem observationem tamen vera deprehenduntur, imo ex diversis particulariter observatis remediis contra erysipelas non amplius arduum erit, seligere & rationaliter dijudicare,

D

quod-

quodnam remedium nunc huic nunc illi nunc tertio subiecto magis conducibile à priori concludendum; ubi & quomodo nunc folia anagallidis aquaticæ, folani, flores sambuci, malvæ arboreæ, sperma ranarum, cortex mandragoræ &c. &c. ubi & quomodo e contrario folia fabinæ, resina myrrhæ, lapis medicamentofus Crollii, spiritus c. c. volatilis, Ω Xci \odot ofus seu aromaticus, TR. bezoardica &c. ubi & quomodo oculi \odot c. c. sine Δ e ppt. unicornu fossile, ebur s. Δ e ppt. mandibuli lucii piscis, ξ ium diaphoret. chalybeata &c. interne & externe præscribenda & applicanda, ubi probe notandum, quod & ipsa unius, aut alterius generis remedia, non semper eundem præstent effectum, etiam in ejusdem generis subiectis, quemadmodum enim hæc subiecta unius quidem generis, tamen gradu inter se differunt, ita quoque gradualis differentia remedium, accurate observata, feliciter red-det curationem, non solum quoad remedia externa sed etiam interna, juxta causas indicantes internas determinata.

§. XXX.

Qua de causa paucis declarandum, & huic affectui quomodo convenienter succurrendum, ac utiliter ex consideratione hujus thematis medendum, si juxta causas internas con-natas, i. e. peculiaris vitia humorum atque spirituum cura in-situatur, quippe in priori casu, ubi Principium Activum sen-siens primario & potissimum per motum retardatum alteratum fuit, & sic Principium Passivum vitiatum; in hac vel illa parte sub nomine sanguinis stagnans & collectum seu distinctius particulariter abundans, tumorem fecit, tales indicationes in-situenda erunt; motus spirituum magis minusve retardatus proportionaliter & adæquate excitandas, deinde humores particulariter abundantes, pro sua diversa conditione temperandi & imminuendi: ex quibus apparet, quod aliquando diversi gradus sudorifera utramque indicationem simul absol-vant, nam & motum spirituum excitant & vitia humorum, sive talia sudorifera humida, sive ∇ ea, gelatinosa, glutinosa & lapidosa fuerint, temperant & imminuunt, ubi non adeo urgentia adfuerint symptomata, qualia ordinariè in alte-
 boup

ro casu observari solent, utpote calor non solum particularis in parte affecta, sed etiam universalis per totum corpus longe molestior, sub nomine febris continuæ, deinde dolor acutus, urens ac pungens &c, hinc aliter indicationes instituendæ erunt in hoc casu, quam in priori, verbi gratia: primaria indicatio est mitigatoria, desumpta ex symptomatibus urgentioribus, non quoad nomen, sed potius quoad causam eorundem, quæ consistit in motu spirituum summe accelerato, ergo hinc motus summe acceleratus proportionaliter compescendus.

§. XXXI.

Cum autem talis Spirituum motus introducatur, ab ipso Sangvine, quoad totam substantiam particulariter abundante, quod comprobatur Tumor rubicundus, etiam hæc Causa antecedens horum symptomatum, sui peculiarem Indicationem postulat, præsertim si talia symptomata sese per totum aliquod extendant membrum, ita, ut vel Gangræna in parte affecta, vel inflammationes consequentes partium magis internarum connexarum, in specie per vasa sangvisera sese diffundentes, sensibiliter metuendæ fuerint, tunc necessario talis imminutio instituenda, quæ Indicanti huic excessivo conformis est, id est, nec diluentia & mitiora sudorifera superius indigitata, imo nec reliqua sic dicta Resolventia & Discutientia sufficiunt, sed talis imminutio tunc magis spontanea & sensibilis esse debet, cujus imminutionis Indicatum non nisi ex fonte chirurgico, per sic dictam venæ sectionem ventilatoriam, seu particularem imminutionem adornatur, quod ex particulari observatione à posteriori & Practicorum scripta testantur; quo factò Indicatio Curatoria, non ex nomine morbi, id est, Erysipelatis, instituenda, sed iterum ad Causas internas juxta Temperamenti conditionem, id est, connatas regrediendum, quæ nunc ulterius, sub nomine vitiosorum Humororum atque Spirituum, in inversa serie consideratæ, emendandæ, ita, ut sangvis immediate & proxime Tumorem efficiens, in sua qualitate vitiosa temperetur, & quoad quantitatem particulariter abundantem convenienter imminuatur,

D 2

dein-

deinde ipse motus Principii Activi Sentientis insitū adhuc aliquo modo acceleratus superstes, plenarie compescatur, quod per remedia superius fluida ac mitiora Diaphoretica, cum proportionalibus Anodynis legitime preparatis, effici poterit, si nimirum subjectum tale non fuerit, stylo Autorum, Caco-chymicum, alias enim nec hisce intentio Medici & agroti adimplebitur, sed potius Cura magis universalis ac in specie primarum viarum suscipienda, per Temperantia, Præcipitantia, Absorbentia &c. &c. pro conditione diversarum partium constitutarum Principii Passivi abundantium, interposito Laxante mediocri, quibus ad tempus rationaliter continuatis, superius adducta, reliquum absolvent, pro circumstantiarum remanentium diversitate.

§. XXXI.

Et in intestinis inflammationem contingere, superius §. XXV. indigitatum, quod occasione sic dictæ Dysenteriz, brevibus porro declarandum, & hancce excretionem adauctam & depravatam seu cruentam, ex iisdem Causis internis connatis originem trahere, & quidem non ut Morbum, sed ut Symptoma iterum, nam quomodo quæso, ipsa excretio intestinorum præternaturalis introduci potest absque læsione substantiæ intestinorum? hæc læsio autem intestinorum à semet ipsa fieri nequit; quidquid ergo substantiam intestinorum lædit, illud Causæ nomen meretur, hæ Causæ internæ connatæ verò, per pravam vitæ genus adauctæ, ac à Causis Occasionalibus in actum excitatæ, sunt vitia Principii Activi atque Passivi; læsio jam substantiæ intestinorum, ab hisce Causis introducta, est ipse Morbus, Functio, seu usus intestinorum, id est, excretio læsa, est Symptoma, à priori hoc modo comprobatum, quod confirmant ipsa fundamenta generaliora, nemini, nisi Empirico & ignorantia odiosa, actio seu Functio læsa Symptoma est, quia sequitur læsionem functionis, seu morbum, tanquam umbra suum corpus. Quod jam tale subjectum, casu & fortuito, à Dysenteria corripitur, haud credas velim, nisi enim naturalem præexistentem dispositionem, ad suscipiendam Dysenteriam præ se ferret, nun-

nunquam dysentericum evaderet, aut aliàs paritèr reliqua sub-
jecta omnia, ab iisdem causis occasionalibus ad dysenteriam
vulgo morbum contagiosum, disponi deberent, cui tamen
contradicit res ipsa quotidie contingens, multa non infecta
& sana absque ulla læsione remanere subjecta,

§. XXXIII.

Paucis, meo arbitrio res sic se habet: Acriores stylo au-
torum humores diversi generis, (quoniam diversa subjectorum
existunt genera) constituunt lympham intestinalem, quæ ve-
hementius substantiam intestinorum sensu exquisito præditam
stimulans ac vellicans, primum Principium Activum insitum
seu jam tum in substantia existens, in motum acceleratum
abripit, ita ut affluxus hujus Principii Activi sentientis & san-
guinis longe copiosior quam secundum naturam contingat,
hinc fibræ intestinorum in sua latitudine extenduntur, ac in
longitudine abbreviantur præter modum sanguinem particu-
lariter abundantem colligentes, cum majori minorive gradu
caloris ac doloris, pro diversitate hujus vitiosæ lymphæ inte-
stinalis, in quibus juxta auctorum descriptionem inflammatio-
nis consistit formalitas, & sic inflammatio morbus est, fun-
ctionem excretionem intestinorum læsam ut umbram, post se
trahens, hoc modo fibræ intestinorum, cum quoad longitu-
dinem abbreviantur, ex copiosiori affluxu & spiritu & san-
guinis & quidem tam longitudinales quam transversales, ne-
cessario intestina coarctantur, & quicquid in cavitate intes-
tinorum continetur, tale quale existit, sed longe magis dilu-
tum, a copiosiori lymphæ affluente ab initio excernitur copio-
se, imo excessive donec symptomatibus urgentibus adactis,
cruenta hæc excrementa evadunt, ac tandem ultimato puru-
lenta & filamentosa, quod sic fieri mihi concipio: sanguis ex-
tremitates arteriolarum, in substantia intestinorum convolu-
tas, sub nomine glandularum, adeo distendit atque ampliat,
quoad orificia, ut non subtilior pars sanguinis constitutiva sub
nomine lymphæ, amplius saltem transgrediatur, sed ipse san-
guis floridus, quoad totam suam substantiam permeet, ca-
vitatemque intestinorum subintrat, continuante hoc calore

dolore & ardore, etiam ipsa substantia sanguinis & intesti-
norum resolvitur; id est à motu spirituum, in sanguine ex-
istentium, summe accelerato, partes constitutivæ sanguinis
in sua miscela turbantur, unde sanguis colorem rubicundum
amittit, & in diversi generis alium commutatur, sub nomine
materiæ purulentæ, in qua partes salinæ diversi generis sui
juris magis factæ, ab acceleratiore Principio Activo sentien-
te vehementius commotæ, pungendo, vellicando, distorquen-
do, solutionem continui substantiæ intestinorum introducunt,
quæ genuina & vera, si quæ reddi potest, ratio est excretio-
nis intestinorum feculentæ, purulentæ, cruentæ ac tandem
filamentosæ,

§. XXXIV.

Et hisce adductis judicare possumus, quid sibi velint pom-
posa illa, miraculorum adinstar efficacia specifica & arcana
anti-dysenterica, coriantur quoque difficultates circa curatio-
nem in hoc morbo contingentes, & unde Practicis sæpe
fatis molestæ & cognitæ, quemadmodum non danda sunt
adstringentia, non danda sunt dulcia, non danda sunt
acida, non danda sunt frigida nec spiritosorum satis secu-
ra est applicatio, & hisce omnibus cautelis practicis scru-
puloſe, anxie & cum summa animi inquietudine adhibitis ta-
men ut plurimum, graviori in casu vitam excernit æger, præ-
ter spem & opinionem, eundem gemebunde deplorantibus
adstantibus & medico obstupescente, dicam quid hac de re
sentiam, quippe dysenterix nomen cum pro morbo vendite-
tur, ita ut existiment plurimi Practicorum hancce dysenteri-
am ut morbum immediate & simpliciter curari posse, si mo-
do talia remedium collectanea adhibuerint, quæ aliquando
in simili affectu, proficua fuisse observata fuere, unde ob-
servaciones, praxesque rariores & infallibiles, quoad titu-
lum dysenterix volvunt & revolvunt, inventaque arcana o-
ptima spe & fiducia freti, exhibent & adhibent, ratio, quia
circumstantiæ externæ hujus affectus aliquali modo conveni-
unt, cum historia ab Heurnio, v. g. Platero, Sylvio, Willifio,
Helmontio &c. annotata, ergo hoc remedium præſenti dan-
dum

dum aegroto , quamvis nulli autorum nominatorum forte cognito ; imo an praesenti Medico innotescat , talis aegrotantis natura atque constitutio , inde apparet , dum alios in consilium vocat eorundemque ex scriptis mutis , quid de praesenti aegroto sentiendum , sedulo quaerit.

§. XXXV.

Ast, si Symptomatum , noscerent tales Practici, nullam dari Indicationem, nisi saltem urgentium, neque horum Indicationem directam & immediatam esse, sed saltem mitigatoriam seu palliativam, ut rationalis Medicus nanciscatur modum sufficientem, morbo primario medendi, ne Symptomatibus urgentibus pereat aeger, antequam morbus curatus sit; dicis & Dysenteriae vehementior gradus, utique Symptomata satis urgens est, sit ita, tamen me non urget, ut pro morbo agnoscam, & sic aliter respiciendum sit quam Symptoma, quod jam pro sua conditione amplius nihil indicaret, quam sequentem in modum: excessiva alvi excretio, est imminuenda, unde Indicata forent omnia alvi fluxum imminuentia, supprimentia & adstringentia, qualis autem ex hac Indicatione instituta, sequatur effectus, testatur cuicumque propria sua Praxis; unde ad minimum concedendum existimo, non Dysenteriam curandam esse, sed alium primarium affectum ut Morbum, & quidem non juxta nomen nudum, sed potius juxta ejusdem causas internas, originaliter connatas, distinctissimas, pro diversitate subjecti discrepantis. Hoc modo certo certius spondeo, me exacte demonstraturum (si praesentis instituti ratio permitteret) fore, omnes Classes Remediorum quondam fuisse, & esse posse ac debere Anti-Dysenterica, cum Dysenteria à Dysenteria differat, quot quot fere sunt subiecta distincta, Dysenteria afflicta, quod ex Symptomatum indeterminate varietate manifeste cognoscitur, ratio verò in diverso Temperamento, seu depravatis Elementis corporis aegroti, id est, in diversis Causis internis connatis consistit. Si jam delectaris novis observationibus, quocumque anno, quibuscunque nundinis publicam in lucem editis, lege easdem diligenter atque diligentissime, deprehendes infallibiliter & remedia

media magis aquosa, & remedia magis terrea, & remedia magis lapidosa, & remedia magis salina & magis sulphurea, & hæc iterum inter se diversimode, juxta diversam proportionem mixta, aliquando egregia, imo optima fuisse antidysenterica, cujus probationem aliam reddere non teneor, quam ut provocem ad rariores & pretiosas bibliothecas.

§. XXXVI.

Insuper ergo lectio autorum hæctenus tantæ æstimationis quæ fuerit, & librorum sedula emptio & collectio ab omnibus eruditis hæctenus adeo commendata, hoc modo plane vilesceret & evanesceret in totum; absit, tale laudabile institutum plane evertere velle, hæc non est mens mea: sed id, saltem intendo, si fundamenta generaliora artis legitime & debite constituta fuerint, ex iisdem magis secure, a præfenti medico auxilium peti posse, ad ægrotum præsentem & conquærentem restituendum, quippe si eadem, non juxta particularia mortuorum scriptorum consilia, sed juxta vivam rationem & sensum ad ægrotum applicet, cujus tamen methodi medendi ac therapie integram ac plenariam doctrinam, hoc loco tradere, meum non est, non enim mihi exhibendum incumbit, quid docendum, sed quid ipse didicerim, quod brevissime occasione dysenterie sic demonstratum habeas: Incidunt tres in dysenteriam satis molestam, qui per triduum & tot noctes brumali tempore hilaritatum variis speciebus indulserunt æqualiter, quorum primus insigniter & ab externis & internis causis incalescens, nocturno tempore denudatus egreditur, & contra intentionem frigidiori in ære diutius commoratur, revertens, quies se se recipit seorsim recusans ulteriorem continuationem recreationis, conquærens de molestia abdominis dolorosa; alter & tertius interim debacchantur pro patria, vino spirituique vini nullatenus parcendo cum pro sanitate bibendum sit, sed brevi post & secundus de dolore ventriculi ac intestinorum ardente, lancinante rodenteque conqueritur anxie etiam temulentus; tertius denique per jocos rixasque, egregie puellæ præsentis defendendæ causâ, ad arma cum quarto prorumpit per iram exagita.

gitatus, ut nec se nec alios noscat, consopitur tandem deduciturque cum reliquis antecedentibus duobus in lectum, ubi pariter sese recolligendo, ingemiscit de cruciatibus abdominis penetrantissimis, finita nocte ad surgendum singuli urgentur instanter ab alvi excretionem stimulante, quæ per aliquot horas sæpius reiterat cum symptomatibus satis molestis, sic ut in triplici hocce subjecto sese tandem manifeste exerat dysenteria, cum omnibus requisitis.

§. XXXVII.

Hic jam quaritur, an unum idemque remedium in uno eodemque stylo autorum morbo, videlicet dysenteria dandum sit, ad quod negative respondeo, quod sic probò: priori si simpliciter fluidum calidum aliquod exhibeatur, ut insensibilis transpiratio circa abdomen suppressa restituitur, ac consequenter acriores Humores hinc intra intestina & cavitatem abdominis in tantum collecti dissipentur ac per sudorem imminuantur, talem agrotantem facile à dysenteria liberari posse, monstrat modus sciendi læsionis, utpote refrigerium externum ab aere contractum, quo remoto & insensibili transpiratione restituta, internæ hujus excretionis depravata cessare quoque debent causæ, & iisdem affectus: in altero vero subjecto, tale remediorum genus minus sufficiens erit, cum non tam ex refrigerio, quam potius spirituosum & calidiori potu longe diutius continuato, idem affectus productus sit, quare remedia, in ventriculo & intestinis adhuc fluctuantem potum talem calidum, simul temperantia propinanda erunt, ne tanta cum vehementia ad motum acceleratum porro suscitent & abripiant Principium Activum sentiens substantiam intestinorum animans, ac motum intestinorum peristalticum præter naturam adaugeat, qualia verbi gratia esse possunt terrea, gelatinosa & glutinosa cum simili potu calido fluido, ut per hæc temperantia, salia falsa nimis commota mitigentur ac diluantur, & diluta ac temperata per urinam excernantur partim etiam per sudorem: in tertio qui simul acida copiosius ingurgitavit, ac per iracundiam bilem

E
com-

commoverit adeo , ut ad intestina copiosius affluerit , iterum aliorum remediorum classes combinandæ erunt , & quidem non sub forma calida , sed potius sub forma potionis ex lapidosis quibusvis cum gelatinosis aquisque destillatis sine vino , grato odore atque sapore præditis , ut acidum per lapidosa commutetur in salum , & bilis per gelatinosa temperetur , & sic commutata & temperata ab aquis additis diluantur , dilutaque ad excretionem sine molestia contingente disponantur , in quali potione tamen à syrupis atque omni dulci abstinendum ; hoc modo in uno affectu triplex distinctum remediorum genus , eundem sortitur effectum , nimirum dysenteria ultimato sistitur propter diversas causas internas connatas , & diversimode a causis occasionalibus , superius distincte declaratis , in actum concitatas , diversum gradum inflammationis , ut morbum primarium introducentes : imo quid putas de alvi excretionem adauctâ , non nunquam simul cum vomitu satis molesto in calculosis , dum calculus potissimum in renibus aut uretheribus cum læsione attentata substantiæ harum partium , & subsequente dolore spasmodico sese moveat , tunc omnia superius commemorata remedia incassum adhibebuntur , & unicum anodynum cum fluidis propinatum , alvi hanc fluxionem pariter sistet , non immediate , sed mediate , spasmus nimium fibrarum renum , vel uretherum relaxando doloremque mitigando , ut sic calculus liberius vel progredi , vel ad minimum ad alium situm disponi queat.

§. XXXIIX.

Hoc modo & per plures morbos internos similiter resolutos causarum internarum connatarum existentia magis comprobata reddi possit , si limites Dissertationis id permitterent , verbi gratia nec Apoplexiam , nec Febres acutas , nec Malum Hypochondriacum , nec Pleuritidem , Passionem Hystericam , mensium vitia diversi generis , alias agnoscere Causas , quam hæc internas , saltem circa aliam atque etiam partem solidam operosas & substantiam partis lædentes ; unicum adhuc memo-

memorare liceat, Epilepsiam nimirum, tam in adultis, quam potissimum in infantibus, in his enim magis manifestè tales causæ connatæ demonstrari possunt, quid enim magis hæreditarium omni homini, quam quod primis annis successive intra substantiam gingivarum, dentium delitescentium primordia ex humoribus concressentia, adeo vehementer & dolorose hanc sensibilem valde gingivarum substantiam & tunicam afficiant, ut ob hanc difficilem dentitionem nihil frequentius, quam concomitans symptomatice epilepsia, cujus morbi primarii causæ absolute internæ sunt, nam intra gingivas delitescunt, & connatæ sunt, nam ab extra nulla accedit ratio dentitionis homini contingentis; in quali epilepsia omnia ant epileptica remedia æque palliativa saltem erunt, quemadmodum in aliis symptomatibus urgentibus adhibita mitigatoria, quidquid autem hoc in casu prurptionem dentium faciliare valet, illud ant-epileptici merebitur nomen, ita ut etiam ex fonte chirurgico instrumentum, tunicam gingivarum aperiens, epilepsiam curare poterit, & quid multa si homo epilepticus, scorbuticus, ictericus, scabiosus, purpuratus &c. diversis modis realiter morbosus nascitur quotidie, cur amplius dubitandum, quod causæ internæ morborum cum homine nascantur, etsi non semper cum effectu sensibili conjunctæ existant, cum non omnis mater grævida, semper tali morbo excessive correpta, embryoni nascituro eundem communicare valet, quamvis nulla gravidarum vitii humorum atque spirituum destituatur, ex quibus embryonis substantia, per tot menses perpetuo nutritur.

§. XXXIX.

Itaque causas quidem internas morborum hominibus connasci, hætenus quantum occasio concesserit, demonstravi, aut ne ita quis interpretari velit hoc assertum, quasi in alio homine nascantur non nisi causæ apoplexiæ, in alio epilepsix, in alio passionis hysterice, palpitationis cordis, doloris capitis, ophthalmix, cataractæ, podagræ, passionis colicæ, hæmorrhoidum &c. &c. necessario & absolute hosce affectus

producentes, haudquaquam, sed eadem causa, possunt omnes
introducere morbos internos, ut autem nunc hunc, nunc
illum aut alium morbum efficiant, à causis externis dependet,
quamdiu nimirum eadem perverse & inepte adhibentur, &
quidem in specie circa hanc, vel illam partem solidam, in-
terea successive internæ causæ in substantia ejusmodi partis
retinentur, colliguntur, temperiemque talis partis pedeten-
tim immutant, donec ultimato functione seu usus ejusdem
partis turbatus, monstrat talem hominem ægrotare, ex cu-
jus partis læsæ functione turbata, imo multoties & ut plu-
rimum ex aliarum partium functionibus secundario saltem
læsis, autores hæcenus morbi conceptum formare consueve-
runt, unde apparet tales causas internas non per se solitarie
ideam hujus, vel illius morbi, huic vel illi parti violenter
imprimere, sed a causis externis, internas determinari & ab
autoribus à circumstantiis externis accidentalibus, id est, sym-
ptomatibus morbum denominari, quare eadem causæ inter-
næ si ab aliis causis procatarteticis seu primitivis externis, alio
modo, ad aliam quandam partem successive determinentur,
alium quoque producant morbum, alio ab autoribus insigni-
tum nomine, qui morbi tamen ratione formalitatis, id est,
ratione harum causarum internarum iidem sunt, licet ratione
superficialis cognitionis facta denominatio, longe quid aliud
significare debeat, verbi gratia: ut aperte loquar, qualem dif-
ferentiam intercedere putas, inter passionem colicam vehe-
mentiolem, & inter apoplexiam, si a præjudiciis liberatus,
ex rei formalitate judicare velis, certe nullam aliam, quam
partium affectuum situm, conformationem, denominationem
& functionem, porro aliarum partium in consortium tracta-
tarum symptomata alia atque alia, quod paradoxon sic resolvo.

§. XL.

Subito quis amittit omnes sensus externos, cum motu
& loquela simul, pulsu & respiratione permanente atque co-
lore faciei ordinario superflite, imo sæpe magis rubicundo
subsequente, cum dentium stridore & clausura oris satis firma;
qualis

qualis mox pro Apoplectico renunciatur: quo modo nunc
 Causæ internæ connatæ, ad Apoplexiam introducendam dis-
 ponantur, monstrabit vitæ genus & per plures annos conti-
 nuatæ Causæ Procatarecticæ seu Primitivæ, easdem necessario
 magis circa Cerebrum atque Principia Nervorum contigisse,
 & sic vitia Humororum ac Spirituum hæctenus libere circulan-
 tia, intra Calvariam determinasse, ut successively substantiam
 Principiorum Nervorum reddiderint læsam, & paulatim in sua
 functione magis minusve turbata, quare ab initio ejusmodi
 subjectis, dolores capitis diversi generis solemnes esse solent,
 molestus & turbatus. Somnus, subsequente nunc graviore, nunc
 leviori Vertigine, ac tandem Causis hisce internis connatis,
 nimium collectis & substantiam Cerebri & Principiorum Ner-
 vorum enormiter occupantibus, Sensuum internorum per in-
 tervalla turbationem & hebetudinem, ultimato summo in gra-
 du Causis internis collectis, ad exteriora usque organa sese
 hic effectus extendit ibidemque exerit, & Symptomata ab in-
 initio hujus si indigitata producit, quæ jam Autoribus Apo-
 plexiæ descriptionem constituunt; nisi nunc tales Causæ ex-
 ternæ, internas connatas ad Cerebrum Principisque Ner-
 vorum successively determinassent, nunquam tale subjectum A-
 poplecticum evasisset; sed si è contrario, circa primas vias,
 similes res non-naturales, idem subjectum diutius perverse
 admisisset, in specie circa intestina & abdomen internè &
 externè, eadem vitia Humororum ac Spirituum huc determi-
 nata, substantiam intestinorum corripuissent, & si in Colo-
 intestino dolor specialiter subsequutus fuisset atrocior, Coli-
 cam, huncce affectum Autores nominassent; nam qualis sen-
 sationis species in tunicis intestinorum est, talis ad mini-
 mum, si non magis exquisitus, quoque tunicis Cerebri at-
 que Nervorum competit.

§. XLI.

Unde vitiosi Humores, sive in abdomine, sive in Capite
 collecti ibidemque in actum excitati, irregularem motum
 Principii Activi Sentientis utrobique æqualem faciunt, cum

E 3

diver-

diversis symptomatibus, quæ jam diversa pars affecta & diversa symptomata, distinctum constituere vulgariter solent morbum, quippe intra Calvariam Apoplexiam, & intra Abdomen Passionem Colicam, quæ tamen adeo distinctissima genera Morborum, ex mente Autorum, adeo diversissima non esse, & ab effectu speciali utriusque hujus morbi æquali, & à priori à Causarum internarum conditione sensibiliber demonstrari potest; quod primum attinet, Apoplexiæ effectus remanens, cessante Paroxysmo vehementiori, ordinarie solet esse Paralysis, hujus vel illius membri, quid tibi jam videtur, de per antiquorum Autorum observationibus Hippocratis verbi gratia Galeni aliorumque? qui ex Colica vehementiori æque, quam ex Apoplexia, Paralyfin remansisse unanimiter testantur, certe, connexio quædam, inter Apoplexiam & Colicam intercedere debet, ratione hujus Phænomeni, quæ tamen nec in nomine, nec in descriptione Autorum monstrari potest, dicis, ex Cerebro Humores delabi ad intestina & Passionem Colicam introducere, & hanc Colicam, Paralyfin efficere, ac vice versa vapores colicos ex intestinis ad Cerebrum ascendere, ibidemque Apoplexiam excitare, & hoc modo pariter Paralyfin, in subiecto colico produci posse; sed monstrabo tibi, connexionem hancce inter Colicam vehementiorem & Apoplexiam, quærendam esse, in identitate Causarum internarum connatarum, quæ talis est,

§. XLII.

Principium Passivum in utroque subiecto, à natura magis abundat partibus salinis, nunc magis salis, nunc magis acidis, nunc magis acribus, nunc magis adstringentibus &c. quæ Salia singula, si jam circa substantiam intestinalium, in specie Coli sistuntur & colliguntur, ac quidem ut eo magis activa evadant, diluta sufficienter à Lympha intestinali, eandem pari modo vitiosam reddunt; Principium Activum vero in ejusmodi subiectis, à natura magis semper inclinatur, ad motum acceleratum: quæ Causæ internæ connatæ, à sex rebus non-naturalibus circa hæc partes, hoc modo determinantur.

minantur, I.) aerem frigidiorē, si tale subiectum, ab extra circa abdomen, minus circumspēcte sēpius admittit, insensibilis transpiratio supprimitur, progressus Humorum impeditur & consequenter intra abdomen, Humores colliguntur nimium, ac in specie non solum intra cavitatem intestinorum lymphā intestinalis, sed etiam lymphā, integrum intestinorum tractum, ab extra humectans: II.) omnis cibus & potus magis salinus, & motum acceleratum introducens copiosius ingurgitatus, ab intra hanc Lympham intestinalem reddit efficaciorē, ut substantiam intestinorum, in specie Coli, intimē afficiat, ac pariter magis acceleratiorem motum Principii Activi Sentientis insiti, id est, substantiam intestinorum replentis & animantis, excitet, quo modo, si sēpius tales errores continuentur, temperies intestinorum depravatur, seu ipsa Principia, substantiam intestinorum constituentia, successive magis ac magis alterantur: III.) Motus & Quies in excessu instituta, pariter huc determinare possunt hæc Causas internas, præsertim circa abdomen specialiter, quocunque modo, commissa: IV.) Somnus & Vigiliæ, cum immediate non attingant hæc intestina, etiam ad hanc Causarum internarum specialem determinationem nihil directe & immediate contribuunt, nisi fortassis repletis intestinis, intemptive quis vigilet, ubi dormiendum, & dormiat, ubi vigilandum, unde Chylificatio, Chyli progressus, Secretio & Distributio vitiatur.

S. XLIII.

V.) Excreta & Retenta, alvina in specie, cum ad intestinorum genuinam Functionem pertineant, eò magis etiam Causas internas connatas, circa intestina colligere possunt, si nimirum non debite excernantur, sed obstructionibus diutius durantibus, intestina hoc modo repleta, ab excrementis, & quoad quantitatem, & quoad qualitatem eorundem afficiuntur, siquidem ab excrementis intestina distenta, in suo motu peristaltico impediuntur, hinc fibris tubulosis compressis & Humoribus progressus impeditur, & Principii Activi sentien-

tientis, majori in copia affluxus suscitatur, ad liberandum se
 se, ab hac Causa molesta; ratione qualitatis excrementa re-
 tenta, non solum ad flatus gignendos materiam suppeditant,
 sed etiam nunc magis biliosa, acria &c. intestinorum substan-
 tiam sensibilem moleste afficiunt; & si recte judico, ad ex-
 creta & retenta, hunc affectum non leviter promoventia,
 quoque pertinet abusus, sive illicitæ, sive licitæ Veneris, in-
 tegrum corpus defatigans & enervans, insigniterque intesti-
 na alterans: VI.) Pathemata animi, iterum non immediate,
 sed mediate ad hunc affectum concurrunt, quippe, sive in-
 testina fuerint repleta, sive vacua, motus Principii Activi
 Sentientis vehementior intra Cerebrum originaliter suscita-
 tus, sese diffundit universaliter per omnes corporis partes,
 ideo etiam ad ipsa intestina, quæ hæctenus per diuturnius
 temporis spatium, à reliquis rebus non-naturalibus antece-
 danæis, per determinationem Causarum internarum, in sua
 temperie, jam jam successive alterata sunt, & sic facilius à
 motu irregulari Spirituum insuò, de novo alterantur, quam
 reliquæ partes, ab hac Causarum confluxu & cooperatione
 liberæ; longe major autem, talis alteratio intestinorum ex Pa-
 thematibus animi contingit, si nimium repleta fuerint, cum
 eo ipso jam & motus Humorù & Spirituum per se irregu-
 laris existit, intestinis quippe à contentis, distentis: si jam
 quis per aliquot annos, dicto ordine, circa res non natura-
 les quotidie contingentes, erroneè versetur, tandem substan-
 tia intestinorum successive per hoc tempus corrupta, ultimo
 ab una harum rerum nominatarum affecta, non adeo enormi-
 ter, tandem cum horrendis Symptomatibus, morbum speciali
 nomine insignitum concipit, manifestumque per Symptoma-
 ta reddit, sub nomine Colicæ Passionis; non quasi hoc ulti-
 mum refrigerium lenius, aut excretio non adeo diu detenta,
 Passionem Colicam generaverit atque effecerit, sed saltem,
 quod diu jam delituerit, id hac occasione saltem in ac-
 tum deductum sit, unde etiam talis res non naturalis ulti-
 ma, Causa Occasionalis jure meritoque appellatur, & quali-
 bet

bet res non-naturalis talis evadere potest: ubi tamen caveas sedulo, ne præcipitanter judices, in determinanda tali Causa, si enim in tota Medicina quid difficile occurrit, certe, hic Causarum harum ordo & connexio est, quæ usque ad Causam Occasionalem sive ultimam demonstranda, accuratam & fundamentalem Temperamenti ægroti, vitæ antecedentæ generis, præsertim autem genuinæ Causæ Occasionalis cognitionem postulat, ratio, quia plures tales Causæ ordinariæ simul concurrere possunt ac solent, non tamen æque manifestæ atque sensibiles. Hæc cum grano salis, applica ad Apoplexiam, & habebis superius promissam, inter hanc & Colicam Passionem connexionem, eandem non momentaneæ & ab ultima Causa Occasionali primo intuitu magis apparente, fieri, sed longe aliam sui modi fieri seriem postulare,

S. XLIV.

Imo ne admireris, quod hic de Passione Colica & Apoplexia asseruerim, dicam plura, eadem Causæ internæ connatæ, brevi superius commemoratæ, in omnibus partibus corporis solidis, si non quoad nomen, tamen quoad formalitatem, similes morbos internos producere possunt, si nimirum tale subiectum, per plures annos, easdem, per pravam consuetudinem rerum non-naturalium nunc ad has, nunc ad alias partes solidas successive determinaverit, & cum raro quis, satis tempestive intelligat & cognoscat, quid sibi hæc Causarum internarum determinatio velit, ac quomodo satis circumspicte & secure, circa res non-naturales quotidie contingentes versari debeat, hinc jam amplius non mirum, quod ordinariæ homines, postmodum plurimis morbis simul corripiantur, quia errores in Diætâ, non unius generis committunt, circa diversas partes internas & externas successive, ita, ut sæpe Medicus hæreat in ambiguo, ubi in tali Syndrome Morborum inchoandum, aut ubi terminandum, meditando, & curando, donec ex perversa hæctenus recepta indicatione curatoria seu ex morbo desumpta, meditationum confusarum & observationum

F

parti-

particularium incertarum plenus prolabatur ad monstrosas formularum species, omnibus & singulis morbis simul concurrentibus, appropriata in se continentes ingredientia, cui laboriosæ ambiguitati, ægroti periculosa & medico damnosæ, facile obviam eundum, si non tam ad nomina morborum, quam potius ad causarum internarum connatarum specialem differentiam & connexionem, juxta vera fundamenta generaliora artis attentus fuerit, easdem non empirice practice, quoad particularem vel aliorum, vel propriam experientiam, sed realiter physice, quoad eorundem proprietates naturales, præter naturaliter excedentes, examinando & perferutando, sic deprehender, ejusdem generis medicamenta, pluribus mederi morbis, diversis in partibus solidis existentibus, ac diversis nominibus insignitis, ex iisdem tamen Causis internis provenientes, cum hoc prudenti discrimine, ut ejusdem generis medicamentorum modum applicandi, & gradualem differentiam, respectu diversi situs & structuræ cujuscunque partis solidæ affectæ, convenienter dijudicet, quomodo multoties, & magis cito, tuto & jucunde ægrum non solum à morbis internis, sed etiam (quod asserere non erubescō) tunc à morte liberare poterit, quando loco medicamentorum, hæc causas internas connatas adaugentium & magis commoventium, morbis nominaliter oppositorum, remedia causis morborum internorum realiter opposita rationaliter adhiberit.

§. XLV.

Nunc L. B. tuum erit amice dijudicare, an meæ promissioni & tuæ expectationi satisfecerim, hac thematis propositi elaboratione, quod CAUSÆ MORBORUM atque MORTIS NOBISCUM CONNASCANTUR, QUÆ SIT EARUNDEM ORIGO, QUIS AUTOR, ET QUENAM CAUSA. Equidem novi non omnes æqualiter judicatuos, quos tamen facile excusatos reddam, non ex malitia & levitate ingenii id fieri, sed cordate regero, ex hac ipsa causarum inter-

internarum connatarum, seu Principii Activi sentientis & Principii Passivi peculiari constitutione & imbecillitate vitiosa naturali, quæ temperamentum corporis & mores animi dirigunt, si non sufficienter emendata fuerint, non solum moraliter sed etiam physice; & quomodo possibile est, ut de omnibus æqualiter judicent omnes, cum non omnes, uno eodemque modo, æqualiter afficiantur ab omnibus & quibuscunque objectis, ratio, principia hæc vitiosa nobiscum nata, non eadem sunt in omnibus & consequenter nec idem eorundem in omnibus effectus, id est, modus sentiendi & percipiendi, & si nullo alio, dispositionem imbecillitatis nostræ connatam cognoscere velimus, & animi & corporis, ad minimum quoad prius, ex diverso hominum modo cognoscendi & judicandi sibi invicem ubique contrario; quoad posterius autem ex eo, quod si intra nos querimus, unde sumus, & ubi nostri sunt genitores? Resp. mortui, instas, quare? & iterum Resp. quia a parentibus mortalibus geniti, usque ad primos retro genitores, en mortalitatem, per tot secula insalibilem probationem & asserti mei confirmationem suppeditantem! quis ergo legis & judicis præsentem morbosum & mortalem statum corporis nostri, a me hac in aetate descriptum, ita judica, ultra posse nemo obligatur, feci quæ potui: si tu morti jam fortassis propinquior, causarum morbificarum morborumque realem experientiam, & magis exactam cognitionem, in & è proprio obtinueris corpore, fac, declara, publica, communica, mortales obligatos tibi reddes, usque ad

MORTEM.

S. D. G.

DIS.

DISSERTATIONIS HUIUS INAUGURALIS
PRÆSES,

Nobilissimo atque Experientissimo Domino

MARTINO LAURENTIO FISCHER,

Mariburg, Borufso,

Medicina Doctorando Dignissimo,

Pro

LICENTIA DISPUTANTI,

Acclamat FELICITER!

UTique ridendus altoque cachinno excipiendus esset fu-
tor unum cuivis pedi adaptaturus calceum: Nec injuriâ
vel sibilo exploditur sancta Medicorum illorum sim-
plicitas, qui nil nisi Panaceas crepant, thecas medicamenta-
rias, nescio quibus pilulis polychrestis, pulveribus præcipi-
tantibus, antispasmodicis, & tincturis solaribus refertas, di-
vendunt, nimium credulos in hanc persuasionem inducentes,
se possidere validas ad morbos quosvis, imo mortem ipsam abi-
gendam catapultas: Verum, meliora edocti, pia hæc, si Deus placet
monopolia detestamur; quin potius suo quemlibet ægrotum
metiri jubemus modulo. Quod cum etiam a Te, Nobilissi-
me Domine DOCTORANDE, in erudita hæc Dissertatione
observatum video; merito Tibi de egregio specimine, & mox
subsecuturo honorum supremorum piscatu gratulor ex animo:
Nec minus, Præcellenti tuo Præceptor, Dn. Tautio, Viro utun-
que extra Professoriam Spartam degenti, Professoriis tamen me-
ritis, & rarissimi ingenii laude insigniter claro, de audito-
re, vestigia hæc erudita tam pulchre legente. *Piscatur in aere
nemo, qui sic piscatur.* DEUS te servet, propitiosque largiatur
Viales! Vale.

Dab. e Mus. die 18. April.
anni 1720.

01 A 6515

ULB Halle

3

002 932 091

1017

Q. D. R. V.
DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE EO,
QVOD CAUSÆ MORBO-
RUM ATQVE MORTIS NOBIS-
CUM NASCANTVR,

QVAM,
GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ
BENEVOLO CONSENSU
IN PERANTIQVA ERFURTENSIVM ACADEMIA,
SUB PRÆSIDIO
DN.D. JOHANNIS ANDREÆ
FISCHERI,

CONSILIARI ET ARCHIATRI ELECTORAL. MOGUNT. FACULT. MED. SENIO-
RIS, PATHOLOG. ET PRAX. PROF. PUBL. PRIMAR. NEC NON MED.
PROVINCIAL. DUCAL. ISENAC.
PATRONI, PROMOTORIS ATQVE HOSPITIS SUI COLENDISSIMI,
PRO GRADU
IN ARTE SALUTARI MEDICA SUMMO
LEGITIME ET RITE OBTINENDO MORE MAJORUM
PUBLICÆ DEFENSURUS PROPONET

AUTOR
MARTINUS LAURENT. FISCHER,
MARIB. BORUSS.
AD DIEM XIX. APRILIS, ANNI clb lccc xx.
IN AUDITORIO MAJORI COLLEGII MAJORIS,
HORIS CONSUETIS.

ERFORDIÆ, Typis JOHANNIS WENRICI GROSCHII, Academiæ Typographi.

